

7.R. 32 A 87289

VÅR FÅGELVÄRLD

SVERIGES
ORNITOLOGISKA
FÖRENING

ÅRG. 4

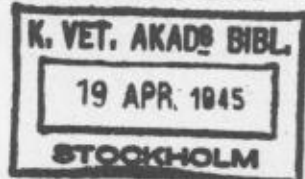
1945

NR 1

INNEHÅLL:

ANMÄLAN s. 1 — S. DURANGO: Om större hackspettens, *Dryobates m. major* (L.), häckningsbiologi s. 4 — LARS FAXÉN: Invasionen av tallbit (*Pinicola enucleator* L.) vintern 1942—43 s. 18 — LARS V. HAARTMAN: Några fall av polygami hos svart och vita flugsnappare (*Muscicapa h. hypoleuca* PALL.) s. 27 — MEDDELANDE: 1. Storkstammen i Skåne under 1944 s. 32 — 2. Tidig tofsvipa i Norrbotten s. 33 — 3. Nordliga iakttagelser av näktergal (*Luscinia luscinia* L.) 1944 s. 33 — 4. Iakttagelser av gräshoppsångare (*Locustella naevia*) 1944 s. 34 — 5. Tidig häckning av morkulla i mellersta Norrland s. 34 — ULF BERGSTRÖM: Svensk fågellitteratur 1944 s. 35 — FÖRENINGSNOTISER s. 46.

STOCKHOLM

HABITAT. Practically all kinds of wood-land, but spruce-woods are avoided (no record of nests in spruces). — BEHAVIOUR OF THE PAIRS OUTSIDE OF THE BREEDING SEASON. At several occasions in Oct. and Nov. a pair was observed roosting in old nesting-holes, once with another bird (one of their young?) in a third hole near by. Also during the winter ♂ and ♀ are frequently seen together. — DISPLAY AND POSTURING. Already in the winter ♂ may posture in presence of ♀, but not until end of Febr. and in March this becomes frequent. A particular spring call, reminding of one of the calls of Lesser Woodpecker (*D. minor*) but stronger, and rendered as *kick-kick-ki-ki-ki*, was noted at some occasions. The display-flight of ♂ can still be seen at end of incubation-period, then it vanishes, but when the young are ready to leave the nest it reappears for a time. Vocal drumming only heard once, from a ♂ at a nest with young.

— BREEDING. The breeding-territories are comparatively small, the pair is rarely seen at a greater distance than 250 m from the nest, usually within 50—200 m. Only one record of the same territory being occupied for two seasons. Most nests are found in aspens, a lesser number in birches, alders and other deciduous trees and a few in living or dead pines. Five records of nests in nesting-boxes, all in one year and from the same locality. Height of nest from 0.9 to 12 m, average of 20 nests: 5 m. Some dates of full clutch are given from different provinces (p. 11). Number of eggs in 37 clutches on p. 11. Incubation-period at two nests 12 days. Both sexes alternate in incubating, ♀ seems to sit at shorter but more frequent intervals than ♂. In one nest the young left on the 24th and 25th day, from the hatching of the first egg, in a second after 20 and 21 days. Watching at two nests showed that ♂ and ♀ took about equal part in feeding. Usually the members of a family separate soon after the young have left the nest, but once a ♀ was seen still feeding the brood 12 days later, and once a ♂ was found in company with 2 young after 49 days.

Invasionen av tallbit (*Pinicola enucleator* L) vintern 1942—43

Av

LARS FAXÉN

På senhösten 1942 började flockar av tallbit visa sig här och där i landet. Rönnen hade det året riklig fruktsättning i hela Sverige och detsamma gällde oxeln inom dess utbredningsområde i landets södra och mellersta delar. Då dessa träds bär spela stor roll som vinterföda för denna fågel och då dessa träd äro vanliga i trädgårdar, parker och alléer, uppträdde tallbitflockarna i stor myckenhet i bebyggda trakter, där de väckte en både stor och berättigad uppmärksamhet. För landet som helhet kan tryggt sägas, att en massförekomst av detta

slag icke iakttagits på tre eller fyra årtionden och att fågeln därför var okänd för generationer svenskar. Med anledning därav fick jag av radiotjänst i uppdrag att i korthet ge några kommentarer till det samma i »dagens eko» utsänt från Uppsala 22 dec. 1942. Jag tog mig därvid friheten att från allmänheten begära uppgifter såväl om artens uppträdande denna vinter som också om dess eventuella häckning i landet. Ungefär samtidigt begärde Svenska Naturskyddsföreningens fågelsektion genom upprop i tidningarna likartade upplysningar. Från skilda håll inströmmade rapporter, som ställdes, dels till Fågelsektionen, dels till mig samt personer och institutioner, som antogs ha samband med radioekot. Stor hjälp har jag fått genom jaktvårdsföreningarna i Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Östergötlands län vid insamling av uppgifter från deras verksamhetsområden. Hela detta material har ställts till mitt förfogande. Jag utnyttjar tillfället att därför framföra mitt tack till samtliga rapportörer, till Fågelsektionen, till institutioner (Uppsala universitet, dess Zoologiska institution samt Riksmuseum) och enskilda tjänstemän i Radiotjänst, som besvärats med mottagande och översändande av inkomna skrivelser samt slutligen i särskild grad till Radiotjänst. Huvudparten av de inkomna rapporterna har nämligen föränletts av efterlysningen i radio, som i detta fall visade sig synnerligen effektiv. De skrivelser jag på dessa olika sätt mottagit äro till antalet över 100 och ha deponerats i Sveriges Ornitologiska Förenings arkiv.

Avsikten med mitt befattande med frågan var utom att få en bild av invasionens förlopp att försöka komma till klarhet om, varifrån dessa massor av tallbitar kommit, anledningen till deras bortovaro under så lång tidrymd, orsaken till deras uppträdande detta år o. s. v. Jag vill inte påstå, att förväntningarna infriats i den utsträckning jag hoppats, men materialet bör under alla förhållanden sammanfattas.

I gångna tider var tallbiten en regelbundet uppträdande vinterfågel. Sålunda skrev SVEN NILSSON: »Till mellersta Sverige nedflytta spridda individer alla år i början av november, och vissa år infinna de sig der i stora skaror. Till Skåne komma de mer sällan; men dock får man stundom se dem även der i myckenhet . . . ». För egen del har jag endast en enda gång tidigare, vid jultiden ett av åren omkring 1910, varit i tillfälle att bevittna ett tallbituppträdande på vintern. Enligt de upplysningar, som stått mig till buds, synas också tallbitens mera omfattande vinterströvtåg i vårt land ha upphört ungefär vid denna tid. När jag härtill lade det förhållandet, att publice-

rade uppgifter om artens häckning i vårt land alltsedan sekelskiftet och t. o. m. tidigare äro anmärkningsvärt fåtaliga samt att jag själv trots mångårig erfarenhet från Norrland, endast en gång sommartid (juli 1914 i skogarna 5 km Ö om södra Skärvången i Föllinge, Jämtland) varit i tillfälle att se tallbit, måste jag därav dra den slutsatsen, att de massor av tallbitar, som uppträdde här vintern 1942—43 kommit från annat håll, rimligtvis från öster, och inte kunde förklaras ur landets eget eventuella häckfågelsbestånd.

Jag har i det ovanstående använt uttryck sådana som massupp-trädande, invasion o. s. v. För att motivera dem må påpekas, att det av rapporterna framgår, att tallbiten omkring jultiden 1942 förekom från Norrbotten till Skåne och Blekinge. En meddelare, skogsinsp. VIKTOR MODIN, Backe, skriver 28 dec., att »tallbiten formligen översvämmar stora delar av Norrland». En annan, skogsförvaltare G. H. VON POST, Umeå, säger om samma tidpunkt, att antalet där »torde nog kunna skattas till något tusental». Ett eget försök till uppskattning av antalet annandag jul i och vid Uppsala gav ett liknande resultat. Denna dag såg jag flockar om vardera minst femtio fåglar i planteringarna intill läroverket och vid domkyrkan, omkring 100 i en oxelrad S om universitetsbiblioteket och ett antal på åtminstone 500 i den nära 800 meter långa rad av rännar, som avgränsa artillerifältet i norr. Samtidigt iakttogos flockar, som sträckte mellan stadens parker. Vidare hörde jag av en meddelare, att rännarna längs vägen S om Gamla Uppsala denna dag voro »fullbesatta». Hela trakten kring Stockholm besöktes vid denna tid av flockar av växlande storlek, från några få individer till ett hundratal. I den mån uppskattningar vid denna tid förekomma i övriga rapporter växla även de från ett fåtal till hundratals individ. De sydligaste rapporterna komma från Sölvesborg och Stureholm i NV Skåne.

Beträffande förloppet av uppträdanget är hr ALLAN LUNDINS, Uppsala, rapport representativ: »De första tecknen på invasionen iakttog jag den 15 nov., då en liten flock tallbitar sågs på yttersta spetsen av Gårdskärshalvön. De sträckte utmed kusten och vilade ett kort ögonblick i granar. Det är helt troligt att de nyss kommit utifrån havet. Flocken bestod av ett 20-tal fåglar». Vidare skriver han, att de första fåglarna sågos utanför Uppsala den 9 dec. och i staden omkring 15 dec. »Invasionens kulmen tycks ha nåtts kring jul och nyår, då större och mindre flockar sågos överallt». Snart efter 5 jan. inträdde provianteringssvårigheter, antalet tallbitar avtog hastigt och LUNDINS sista iakttagelser äro gjorda inne i staden 14 jan.

En del tidiga iakttagelser förtjäna nämnas. I Harads, Norrbotten, såg folkskollärare A. BLOMGREN de första 5 nov. Antalet var störst vid jultiden, men några voro kvar ännu 17 jan. I Boliden, Västerbotten, iakttog ingenjör B. ÖHRN de första tallbitarna i början av nov. I ett meddelande från Sundsvall av hr ERNST NORBERG daterat 22 dec. sägas tallbitarna ha visat sig »i väl två månaders tid», alltså sedan slutet av okt. och från det närbelägna Skön meddelar hr M. O. J. SVEDBERG, att de uppträtt i massor i nov.

En serie tidiga iakttagelser äro gjorda i Upplands kustland: Djurs-holm 8 nov. (hr LARS ENGLUND), Lidingö, Bromma och Stocksund i början av nov. (fil. stud. CARL EDELSTAM) samt det nyss nämnda Gårdskär 15 nov. Om man sammanställer dessa data med att hr GUSTAF DELJE iakttog de första tallbitarna vid Gävle så sent som 20 dec. och att de blevo vanliga inne i staden först efter nyår, vill man lätt tolka det så att en invandring skett österifrån mot Upplandshalvön. — De tidiga iakttagelserna från Norrlands kustland ge anledning till misstankar om en annan invandring över Kvarken-området.

För den förstnämnda invandringshypotesen skulle det ha varit ett gott stöd, om tidiga iakttagelser gjorts på Åland. Emellertid meddelar rektor HUGO KRANCK, Mariehamn, att varken han eller ett par av honom tillfrågade personer sett tallbit på Åland under 1942. För bedömande av frågan om en östlig invandringsväg har jag gjort förfrågningar i Finland och från förf. LUDVIG MUNSTERHJELM erhållit uppgiften, att han sett några individ vid Vuohiniemi i Karelen 3 ell. 4 dec. Vidare skriver han: »Jag tror nog att tallbitens uppträdande i södra och mellersta delarna av vårt land varit som förr — d. v. s. rätt sparsamt. Som vinterfågel är den ju alltid mer eller mindre periodisk — ibland sällsynt, ibland rätt så allmän, aldrig rikligt förekommande». I Finland synes sålunda tallbitens uppträdande på vintern på intet sätt vara så överraskande, som det varit här i Sverige under de sista årtiondena. Tydligt är, att det öster om Bottenhavet alltid finnes en tillgång på tallbit, som kan ge förklaring till rikliga uppträdanden här i Sverige sådana som vintern 1942—43, om sådana förhållanden inträda, att artens strövtåg riktas åt V eller SV. Positivt besked om talrikt tallbituppträdande ifrågavarande vinter lämnas från Uleåborg i Der Vogelzug, oktoberhäftet 1943.

En serie tidiga observationer föreligga från ett mycket oväntat håll, nämligen från Småland och S Östergötland: Österkorsberga i början av nov. (hr A. SAMUELSSON), Alvesta 8 nov. (fil. mag. MAUD MALMER),

Gemla 20 nov. (hr BIRGER HALLBERG) och Slätmon omkr. 25 nov. (hr KARL SAMUELSON). Möjligen skulle man kunna antaga, att denna kontingent kommit över Östersjön ev. via Gotland. Enligt därifrån erhållna upplysningar, inhämtade genom fil. lic. E. REHMAN, har arten emellertid icke uppträtt på Gotland under vintern 1942—43. Då man inte vågar förutsätta häckning så långt mot söder, är det bäst avstå från tolkningsförsök.

Data angående tallbitinvasionen vintern 1942—43

Norrbottnen: Hedenäset 7/1, Harads 5/11.
Västerbotten: Umeå 8/12, Norsjö 18/12, Skellefteå före jul, Rödåsel /12, Boliden början /12, Byske 28/12.
Ångermanland: Flärke omkr. 20/12, Kramfors omkr. 10/12, Örnköldsvik 7/1, Fjällsjö /12.
Jämtland: Östersund /12, Laxviken 18/1, Handöl omkr. 20/12, Kläppe 4—10/12, Rätan hösten, Gastsjö /10, Sunne /12, Björnänge början /12.
Medelpad: Sundsbruk /11, Sundsvall slutet /10, Ånge 1/1.
Hälsingland: Hudiksvall före jul, Bjuråker hösten, Ljusdal före jul, Söderhamn 4/1.
Gästrikland: Gävle 25/12, Mårdängssjön 20/12.
Dalarna: Risholm 27/12, Domnarvet 30/12, Avesta 22/12, Ludvika 5/1, Leksand slutet /11 Åhl 23/12, Falun början /12 Sundborn slutet /10.
Värmland: Väse 20/12.
Västmanland: Västerås omkr. 10/12, Surahammar 17/12, Baggbron /12.
Uppland: Tärnsjö 3/12, Lidköping början /11, Sigtuna julen, Örbyhus 26/11 Marielund julen, Uppsala slutet /11, Tureberg 2/1, Österby julen, Norrtälje slutet /11, Djursholm 8/11 Täby 16/12, Gårdsjärn 15/11, Järfälla 26/12, St. Essingen 5/1 Värtan 25/12, Bromsten 27/12.
Södermanland: Katrineholm 3/1, Österåker 22/12, Strängnäs början /12, Fågelbrolandet julen, Nynäshamn 15/12, Långholmen 1/1, Saltsjöbaden 8/1, Örby 16/12.
Närke: Almby 20/11.
Västergötland: Fotskäl och Tostared 6/12, Wiared 4/12, Skövde 10/12, Korsberga 16/12.
Östergötland: Linköping 10/1, Skänninge 2/1, Vadstena 20/12, Mjölby omkr. 15/12, Norsholm omkr. 17/1, Slätmon 25/11.
Småland: Hultsfred 3/1, Jönköping 19/12, Mariannelund 16/12, Aneby 16/12, Österkorsberga början /11, Alvesta 8/11, Gemla 20/11.
Blekinge: Sölvesborg 26/12.
Skåne: Stureholm 14/12.

Då flera data från samma ort rapporterats har endast den tidigaste nämnts här ovan.

Sammanställer man alla inkomna uppgifter på en karta, (se p. 23) erhåller man följande bild. Invasionen har berört hela östra kustlandet från norra Västerbotten till norra delen av Kalmar län. Från

kuststräckan Umeå-Sundsvall som bas sträckte den sig över ett triangelformigt område genom Ångermanland och Jämtland med sin spets i den centraljämtska sänkan vid Handöl nära norska gränsen. I mellersta Sverige nådde den västerut till linjen Leksand-Vänerns norra strand vid Väse. I Götaland ligga de västligaste och sydligaste rapporterade punkterna vid Viared V om Borås, Fotskäl och Tostared invid Västergötlands gräns mot norra Halland, Stureholm i NV Skåne och Sölvesborg. Inga som helst rapporter föreligga från följande områden: Lappland, Härjedalen, Dalarna V om Siljan, Värmland V om en linje från Finnmossen i Nordmark till Väse mellan Karlstad och Kristinehamn, Dalsland, Bohuslän och Halland. Sydöstra Småland, Öland och Gotland synas inte heller

Punkterna utvisa de lokaler, varifrån rapporterna om tallbitakttagelser ingått.

ha berörts av invasionen. Kartbilden talar sitt tydliga språk: huvudmassan av invasionen har kommit från öster över Bottenhavet och utbredd sig i huvudsakligen sydvästlig riktning över mellersta och södra Sverige samt västerut över mellersta Norrland. Det nordsvenska skogsområdet synes inte ha spelat någon större roll som ursprungsområde.

I det insamlade materialet föreligger bara en enda rapport, som med tämligen stor säkerhet antyder häckning inom landet sommaren 1942. Folkskollärare S. DURANGO skriver nämligen, att revisor G. AF DONNER i juli 1942 sett »gott om tallbit vid Strånäset i Stugun i Jämtland. Tydligt hade arten häckat i trakten». I samma riktning tala även rapporter om tidigt uppträdande långt inne i landet. Sålunda meddelar jaktvårdskonsulent LÖNEGREN, att han iakttagit »en alldeles ovanligt stor tallbitförekomst i Gastsjö i östra Jämtland» i okt. Vidare ger läroverksadjunkt D. ÅKERBLÖM en enligt honom tillförlitlig andrahandsuppgift om tallbituppträdande i Sundborn. Dalarna, likaledes i okt. Vidare meddelar jaktvårdskonsulent S.

LILJEFORS i en sammanställning av uppgifter från jaktvårdsföreningar i Västernorrlands län utan angivande av iakttagare: »Björna-Själevad Ungfåglar iakttagna på eftersommaren». Även folkskollärare A. BLOMGRENS iakttagelse av tallbit i Harads redan 5 nov. kan mycket väl tyda på norrbottenskt ursprung.

Även om tallbitinvasionen i Sverige vintern 1942—43 tydligen till sin huvudmassa kommit från öster, synes dock den ha fått ett om än rätt obetydligt tillskott från ett svenskt häckfågelbestånd.

Även de fåtaliga uppgifterna om ännu tidigare häckning i vårt land tyda på artens sällsynthet i Sverige. I det material, som kommit mig till handa förekomma följande uppgifter. Arkivarie Bo WITT-STRÖMER meddelar från Hälsingland, att han 10 okt. 1930 sett en familj på Akinsvallens fåbodskog i Ljusdal. Han har tidigare (F. o. Fl. 1928) publicerat en iakttagelse av en familj »nyss flygga ungar» från Gebbarn, Färila, sommaren 1921. Jägmästare EDV. RÅDBERG meddelar ett bofynd 3 km S om Njuoravuolle, Jokkmokk, 10 juli 1923. Kamrer ELIS WIDE fann ett bo med ägg i björkbältet vid Abisko juni 1937. Konservator OSCAR SUNDIN, Rätansbyn, Jämtland, skriver: »Jag har flera gånger sommartid iakttagit den här, varför jag är fullt övertygad, att de häcka mest alla år i dessa trakter. Jag har sett den flyga med mat i näbben . . . ». Från samma ort meddelar hr ALGOT BOSTRÖM, att tallbitar för tjugo år sedan, alltså omkr. 1922, uppehöll sig i trakten hela sommaren, varför han antar, att de då häckade. Folkskollärare CARL PERSSON har sett tallbitar vid Handöl i första hälften av juli 1933, alltså vid sådan tid, att häckning åtminstone är tänkbar.

Materialet ger även en del upplysningar om tidigare tallbitsuppträdanden i landet under vintrarna. Tulluppsyningsman JOHAN E. JOHANSSON delger erfarenheter av en äldre kollega i Hudiksvall, enligt vilken under åren omkring 1890 fram mot sekelskiftet tallbiten vintertid uppträdde i stora flockar i Hudiksvall och omgivande bygd. Sedan har han inte sett arten förrän vintern 1940, då enstaka exemplar visade sig, varefter den ökat i antal för varje vinter. Arkivarie Bo WITT-STRÖMER skriver: »Under de senaste 22 åren har jag varit bosatt i Hälsingland och under denna tid har nästan varje vinter något ex. visat sig, men under de s. k. rönnbärsåren, såsom t. ex. vintern 1923—24 voro de synnerligen talrika — sistnämnda år uppskattade jag tillgången vara större än innevarande säsong». Hr J. V. SVÄRLING skriver, att det var »rätt gott om» tallbit i Malåträsk i Västerbotten vintern 1928 och skogsinsp. VIKTOR MODIN meddelar,

att arten »ej förekommit så rikligt sedan år 1915». Hr M. O. J. SVEDBERG, Sundsbruk, Medelpad, berättar, att han där under pojken-åren på 1880-talet fångade »massor av dumsnutar, som sedan . . . som kramsfågel försålde i Sundsvall. Mången gång har jag sedan grubblat över varhän alla dessa massor av fåglar så spårlöst försvunnit från våra trakter . . .» Han erinrar sig bara en gång senare, bortsett från 1942, antagligen 1914, ha sett en flock. Fr. ELSA LUNDBERG, Bjurträsket, Västerbotten, skriver: »för ungefär 30 år sedan var den också vanlig å dessa orter, men har sedan dess tills i år varit sällsynt». A. BLOMGREN såg i Harads i Norrbotten några få tallbitar vintern 1940—41 och hr ALLE SJÖGREN, Umeå, såg där ett tiotal 6 febr. 1940. CARL PERSSON har vid Handöl i Jämtland iakttagit en liten flock 22 nov. 1931, några individ 23 nov. och 3 dec. 1934 samt en mindre flock 22 nov. samma år. Hr S. WAHLSTRÖM, Örbyhus, Uppland, iakttog tallbit vid Uppsala för 30—40 år sedan samt något av åren 1909—12 vid Örbyhus.

Uppgifterna om häckning tillåta den slutsatsen, att tallbiten är en tämligen sällsynt men också tämligen konstant häckfågel i norra Lapplands högre belägna skogsområden och vidare, att arten kan förekomma som häckfågel ända ner till Hälsingland. Inkomna data om tallbitens vinteruppträdande visa, att han under de sista två årtiondena verkligen uppträtt i landet men också, att det inte varit fråga om mera vittomfattande invasioner. I detta avseende äro WITT-STRÖMERS upplysningar särskilt märkliga. Sammanställer man dem med hans häckningsuppgift från Färila samt uppgifterna från Rätan utgöra de indikationer av sådant slag, att de motivera en försommarundersökning av de stora skogstrakterna i gränzonen mellan kust- och inlandslandskapen på dessa bredder, d. v. s. Hälsingland samt Medelpad å den ena och Dalarna, Härjedalen samt Jämtland å den andra sidan.

Materialet har också givit en del upplysningar av biologiskt värde. Sålunda må erinras om WIDES nyssnämnda fynd av bo med ägg i björkregionen vid Abisko.

Beträffande de invandrande flockarnas vinterdiet dominera uppgifterna om rönnbär. Vidare anges oxelbär samt nypon, frukter av en *Pyrus*-korsning samt skott av gran. En meddelare uppger, att fåglarna ätit frö ur grankott. En meddelare har sett dem äta av »trädens knoppar och kottarnas frö». Litteraturens uppgifter om tallbitens utnyttjande av barrträdens frö som föda äro en smula svävande. De anförda uppgifterna härom äro tagna ur brev, som klart visa med-

delarens förmåga att skilja tallbit från korsnäbb, den art som närmast kan komma i fråga. I ett par fall tror jag att meddelarna ha gjort denna förväxling och har därför inte använt deras uppgifter vid kartläggningen av tallbituppträdandet. Så är fallet med en uppgift, att fåglarna kunna flyga med grankott såväl i näbben som i klorna. Härvidlag fordras ytterligare iakttagelser.

Beträffande tallbitens namn meddelar prof. AXEL BOËTHIUS (Dalarna) benämningarna *dumoxe* från Leksand och *dumsnut* från Åhl samt hr SVEDBERG, Sundsbruk, att den på 80-talet kallades *vattla* i Medelpad, vilket överensstämmer med KOLTHOFF-JÄGERSKIÖLDS uppgift, att namnet brukats i Västernorrlands län. I detta sammanhang må också erinras om, att även namnen *väckla* och *vaktel* enligt litteraturen använts om denna fågel samt dessutom även, att den med taltrasten delat namnen *vaka* och *nattvaka*.¹⁾

Zusammenfassung. Die Invasion des Hakengimpels (*Pinicola enucleator* L.) im Winter 1942—1943.

Das vorliegende Material über das Auftreten der Art ist das Resultat einer Rundfrage, woraus sich ergibt, dass die Invasion hauptsächlich die östlichen Teile des Landes berührte; deutet auf Herkunft aus dem Osten, über den baltischen Meerbusen. Einwanderung über Åland unwahrscheinlich; nach Angaben jedoch keine Vogel dort beobachtet. Die ersten Ex. traten Anfang November auf (siehe die Übersicht der Daten p. 22). — Der Hakengimpel brütet sparsam in Lappland und den angrenzenden Provinzen, gelegentlich südlich bis Hälsingland. Von einem zahlreicheren Brüten im Sommer 1942 ist nichts bekannt. Ein einzelner Brutfund wurde aus der Birkenzone bei Abisko im nördlichen Lappland 1937 gemeldet; die Art ist bisher in Schweden als Brutvogel nur aus dem Nadelwaldgebiet bekannt.

¹⁾ De sistnämnda brukas också i det svenska Finland, varför det utan minsta tvivel är fråga om tallbiten, när det i Älgskyttarna heter: «Ja, så sätter sig lätt bröströdnande vakan i rönnen säker och trygg, och märker ej där, hur den listige gossen räcker sin tagelbepinnade käpp bland löven försiktigt . . . »

Ge
loidr
indiv
ligt
möjl
popu
anгр
grup
sovs
ristie
heter
D:
lig f
snap
vitt
ner j
Und
CREI
på g
till i
digt
de k
efter
liga
art.
dast
med
1)
u. Ve
2)]
(1943
2)]
PALL